

Arabuluculuk Süreci

Michael Königshofer
Neustart, Avusturya

AVUSTURYA'DA MAĞDUR FAİL ARABULUCULUĞUNUN YASAL DAYANAĞI

1999'da Parlamento, Ceza Muhakemeleri Kanunu'nu değiştiren yasayı kabul ederek, bir takım sistem dışına yönlendirme mekanizmalarının ve mağdur-fail arabuluculuğu yöntemlerinin önünü açmıştır. Bu önemli reform, 1 Ocak 2000 tarihinde yürürlüğe girmiş ve çocuk suçlular ve diğer failer için mağdur-fail arabuluculuğuna yönelik daha önceden başlatılmış çalışmaların neticesi olmuştur. "Sistem dışına yönlendirme paketi" olarak bilinen bu reform aynı zamanda, para cezasına çevirme, toplum hizmetleri, (yükümlü veya yükümsüz) denetimli serbestlik ve mağdur-fail arabuluculuğu gibi farklı sistem dışına yönlendirme araçlarının da yasal dayanağını oluşturur.

Davanın hazırlık aşamasında sistem dışına yönlendirme tedbirlerinin alınabilmesi için, yasal ön şartlar aşağıdaki hususları oluşturur:

- > Failin ağır bir suçtan sorumlu olmaması,
- > Suç için öngörülen ceza süresinin en çok 5 yıl olması (ciddi fiziksel zarar verme, hırsızlık)
 - o Çocuk suçlular haricinde: cezai yaptırımlar erişkinlerin yarısı kadardır
- > Fiiller ve durumların yeterince açıklığa kavuşmuş olması,
- > Ölüme sebebiyet verilmemiş olması.

Bu şartlar yerindeyse, mağdur-fail arabuluculuğu, toplum hizmeti, para cezasına çevirme ya da (yükümlü veya yükümsüz) denetimli serbestlik uygulanabilir.

Esasen, bütün sistem dışına yönlendirme tedbirleri mağdurun menfaatini mümkün olduğu kadar göz önünde tutmaya çalışılır. Mağdurun menfaati, manevi ve maddi ihtiyaçlarının karşılanmasında en iyi yol mağdur-fail arabuluculuğu yoluyla sağlanabilir. Para cezası, toplum hizmeti ve denetimli serbestlik, faile ve verilen zarara ağırlık veren tedbirlerdir. Buna karşılık, mağdur-fail arabuluculuğu, suç fiiline ve taraflara ve özellikle mağdura, ağırlık verir.

CEZA MUHAKEMLERİ KANUNU'NDA uygulanan MAĞDUR-FAİL ARABULUCULUĞUNA DAİR ÖZEL HÜKÜMLER

Savcı, sistem dışına yönlendirme mekanizmalarının bekçisidir ve suçun nasıl ele alınacağına karar verir. Mağdur-fail arasında arabuluculuk yapılması durumunda savcı önerilen tedbiri uygulamak için geçici olarak kovuşturmayı durdurur.

Sistem dışına yönlendirme için şartlar yerinde olup da savcı kovuşturmayaya karar verirse, hâkim de yargılamanın sonuçlanmasına kadar sistem dışına yönlendirme için öneride bulunabilir. Diğer bir deyişle, hâkim sistem dışına yönlendirmenin mümkün olup olmadığını

Michael Königshofer

bir kez daha değerlendirebilir. Ancak davaların çoğunda, arabuluculuğa yönlendirmeyi savcı yapar (1986'dan bu yana 75.000 davada, % 90'dan fazlası bu şekilde yönlendirilmiş).

Savcı, failin suça ilişkin sorumluluğunu üstlenmek istemesi ve verilen zararı tazmin etmeye çalışması halinde kovuşturmadan vazgeçebilir. Şayet, fail suç fiiline ilişkin sorumluluğu üstlenmek istemezse davanın yeniden savcılığa gönderilmesi ve savcının ya kovuşturmayı devam ettirmesi ya da başka bir yönlendirme yapması mümkündür.

Zarar gören taraf, eğer istiyorsa mağdur-fail arabuluculuk sürecine dâhil edilmelidir. Yetişkinler için çözüm konusunda mağdur ile mutabakat sağlanması gerekir. Mağdurun haklı menfaati her koşulda göz önünde tutulmalıdır.

Mağdur katılmak istemiyorsa, davanın yeniden savcılığa gönderilmesi ve savcının ya kovuşturmayı devam ettirmesi ya da başka yönlendirme yapması gerekir.

Savcı, arabuluculuk programı konusunda mağdura ve faile yol göstermek, onları hakları konusunda bilgilendirmek ve aralarında bir tazminat anlaşması sağlama çabalarına destek sağlamak üzere bir arabulucunun görevlendirilmesini talep eder.

Mağdur-fail arabuluculuğunda, uygulayıcılar ("sistem bekçileri" - savcılar ve hâkimler) ve arabulucular arasında profesyonel işbirliğinin sağlanması büyük önem taşır.

MAĞDUR-FAİL ARABULUCULUĞU
(Nasıl uygulanıyor?)

SUÇ

POLİS (RAPOR)

MAHKEMENİN
KOVUŞTURMA
KARARI

KOVUŞTURMA KARARI

1
HAKİMİN TAYİNİ
İLE

MAĞDUR-FAİL ARABULUCULUĞU

ARABULUCU

FAİL

MAĞDUR

ORTAK PAYDADA BULUŞTURMA

MANEVİ TAZMİNAT
ZARAR TAZMİNATI
YAZILI ANLAŞMA

I

ARABULUCUNUN SAVCI YA DA HÂKİME RAPORU

ARABULUCULUĞUN
REDDİ YA DA
KUSURLU
BULUNMASI:
KOVUŞTURMA
TALEBİ
YA DA ALTERNATİF TEDBİR

SÜRECİN

SONLANMASI

ARABULUCULAR

Avusturya Neustart Kurumu (eski Denetimli Serbestlik ve Sosyal Hizmet Kurumu), tüm Avusturya’da çocuk ve yetişkin davalarında mağdur-fail arasında arabuluculuk çalışmalarını gerçekleştirmektedir. Mali olarak % 90 oranında Adalet Bakanlığı tarafından desteklenen, kendi idaresine sahip özel bir kurumdur. Savcı ve hâkimlerle irtibatı sağlayan müdürün idaresinde bulunan kurumun merkezi Viyana’da bulunmakla birlikte bölgesel düzeyde 15 ofisi yer almaktadır.

Arabulucuların sorumlulukları (§29 denetimli serbestlik kanununda düzenlenmiş)

Arabulucu aşağıdakiler ile yükümlüdür:

- Tarafların mağdur-fail arabuluculuk konusunda bilgilendirilmesi,
- İlgili tarafların desteklenmesi,
- Tarafların menfaati arasında dengenin sağlanması,
- Fail ve mağdur ile temasa geçerek aşağıdaki hususlar konusunda bilgilendirilmelerinin sağlanması:
 - Mağdur-fail arabuluculuk programı,
 - Programın temel amacı,
 - Program prosedürü ve olası sonuçları.

Arabulucu:

- Şüphelilerin suç sorumluluğunu üstlenmeye ne derece gönüllü olduklarını araştırır,
- Mağdurun haklı menfaatini korur,
- Mağdurun muhtemel talep ya da beklentilerini görüşür.

Mağdur-fail arabuluculuk uygulama alanında, arabulucuların arabuluculuk ve sosyal hizmet alanında mesleki yeterliğe sahip olması gerekir. Neustart’ın eğitim programı iki bölümden oluşmaktadır.

- Temel yeterlikler için başlangıç eğitimi,
- Ceza konularında akredite arabulucu olmaya yönelik eğitim.

Her iki bölüm de kuramsal ve uygulamalı içerik taşır ve eğitim süresi 3 yıldır.

MAĞDUR-FAİL ARABULUCULUĞU SÜRECİ

Mağdur-fail arabuluculuğu (MFA) yapacak arabulucuların medeni kanun, ceza kanunu, çatışma kuramları ve çatışma yönetimi konularında bilgi sahibi olması gerekir. Ayrıca, çatışma durumlarında insan davranışı ve arabuluculuk yöntemleri de bilinmesi gereken hususlardır. Ceza konularında Avusturyalı arabulucular çeşitli çatışmaların çözümünde farklı yöntemler geliştirmişlerdir.

Hangi davalarda MFA uygulanabilir?

Avusturya'da çocuk davalarında MFA uygulanmaya başladığında, yönlendiren davaların çoğu mala karşı suçlar ı ilgilendiriyordu. Günümüzde bu oran değişmiştir ve % 60 oranında insan ilişkileri konulu davalar yönlendirilmektedir. İlgili davaların % 60'tan fazlası birinci dereceden sosyal çevre (eşler, diğer aile fertleri, arkadaşlar, iş arkadaşları ve komşular) ile ilgilidir.

İLİŞKİLER İLE İLGİLİ ÇATIŞMALAR

- > Aile içinde,
- > Komşular arasında,
- > Okulda,
- > İş yerinde,
- > Tarafların birbirini tanıdığı diğer sosyal ortamlarda.
- > YA DA BİRBİRİNİ TANIMAYAN İNSANLAR ARASINDAKİ ÇATIŞMALAR
 - Trafik meseleleri,
 - Sosyal ortamlarda (Bar, futbol maçı, vs.)

Arabuluculuğa intikal eden davaların:

% 70'i saldırı/ şiddete ilişkin suçlar;

- > Fiziksel yaralama (hafif ya da ağır),
- > Tehdit,
- > Toplu olarak saldırma,
- > Taciz.

% 30'u ise mala karşı suçlardır;

- > Mülkiyete zarar verme,
- > Çalma,
- > Hırsızlık,
- > Soygun.

Mağdurlar genel olarak % 85 oranında MFA uygulamasına dâhil olmakla ilgilenmektedirler. MFA'ya intikal eden çocuk davalarının % 86'sı ile yetişkin davalarının % 71'inde dava ortak anlaşma ile sonuçlanmış ve kovuşturma durdurulmuştur.

Innsbruck ve Linz Üniversitelerinde yapılan araştırmanın bulguları mağdurların % 84'ünün MFA sonucu oluşan durumdan hayli memnun olduğunu; % 8'inin de memnun olduğunu göstermektedir. Yalnızca % 8 mağdur-fail arabuluculuğu sürecinin sonucundan memnun olmamıştır.

Arabuluculuğun sonuçlarına gelince, Viyana Üniversitesi Hukuk Fakültesi tarafından yapılan bir araştırmaya göre üç yıllık bir süre içinde, mağdur-fail arabuluculuğu anlaşmayla

Michael Königshofer

sonuçlandırıldığında önceden sabıka kaydı bulunmayan faillerin (fiziksel zarar) yalnızca % 10'u tekrar suç işlemiştir. Yargılanan failler arasında tekrar suç işleme oranı ise % 22 olmuştur. Sabıka kaydı bulunan faillere baktığımızda ise tekrar suç işleme oranı daha yüksek olmakla birlikte, bu grup içerisinde de cezai kovuşturmayaya tabi olanlar arasında tekrar suç işleyenlerin oranı diğerlerinininkinden daha fazla olmuştur.

ARABULUCULUK AŞAMALARI

Arabuluculuk Öncesi (hazırlık aşaması)

Avusturya'da MFA'nın temelinde suç davranışı ile birlikte gerçekleşen çatışma ya da olayın ilgili taraflara *geri dönüşü* yatmaktadır. Arabuluculuk aracı ile birlikte, ilgili taraflara aralarındaki çatışmayı çözüme ve barışçıl bir uzlaşım seçeneği sunulmaktadır.

Genel arabuluculuk ile ceza konularında arabuluculuk arasındaki temel fark ise, MFA için arabuluculuk öncesi hazırlığın gerekliliğidir.

Niçin?

Taraflar arabuluculuğa doğrudan başvurmadığından dolayı (savcılar yönlendirme yapar), tarafların arabuluculuğa razı ve hazır olup olmadığının anlaşılması gerekmektedir.

Bu aşamada, arabulucu aşağıdaki adımları izler:

> TARAFLARIN YASAL DURUMLARI (HAK VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ) KONUSUNDA BİLGİLENDİRİLMESİNİ SAĞLAR

Suç tipinin belirlenmesi,
Kovuşturma ya da tazminat olarak rol belirlemesini yapar,
Kayıt, mağdur destek kuruluşları ile ilgili bilgiler, yakınların katılımı.

> KOVUŞTURMA YA DA MAHKEME AMACI HAKKINDA BİLGİ VERİLMESİ (VE İLGİLİ MASRAFLAR)

Başarılı arabuluculuk durumunda yargılamanın yapılmayacağı,
Arabuluculuk ücreti, Etkin çatışma çözümü.

> ARABULUCULUK SÜRECİ İLE İLGİLİ BİLGİ VERME

Arabuluculuk yöntemleri ile ilgili bilgi verir,
İletişim ilkeleri ile ilgili bilgi verir.

> MAĞDUR-FAİL ARABULUCULUĞUNA KATILMA NİYETİNİ NETLEŞTİRİR

Menfaatlerin nasıl belirlendiğini açıklar,
Suçu ve kişisel geçmişi açıklar,
Tarafların çatışmaya olan katkılarını açıklar,
Tarafların anlaşma ve çözüm istekliliğini netleştirir.

Tarafların aşağıdakileri yapması gerekir:

FAIL:

- > Suç davranışını kabul etmesi,
- > Suç sebebini düşünmesi,
- > Çatışmayı çözümlenmenin olumlu yanlarını görmesi,
- > Uygun manevi ve maddi tazminat üstlenmesi

MAĞDUR:

- > Mağdur fail arabuluculuğa rıza göstermesi,
- > Çatışma ve gerilimin etkisini görebilmesi,
- > Menfaati açıklayabilmesi (tazminat)
- > Çatışmayı çözümlenmenin olumlu yanlarını görmesi

Arabuluculuk öncesi aşamanın sonucunda genellikle arabuluculuk aşamasına geçilir. Ancak, başka bir yönlendirme tedbirine ya da duruşma yoluyla yargılamaya da gidilebilir (sorumluluk, menfaatin açıklanması - kişisel yetersizlikler, davranış bozukluğu - terapi uygulaması).

Arabuluculuk Aşaması

Arabuluculuk aşamasında, arabulucunun aşağıdakileri yerine getirmesi gerekir:

- > Tarafların halen arabuluculuk isteyip istemediğinin belirlenmesi (*müvekkiller bilgilendirildikten sonra*)
- > Arabuluculuk öncesi aşamanın sonuçlarının kısaca açıklanması (*şeffaflık*)
- > Güvenli bir biçimde taraflar arasında iletişimin başlatılmasına yönelik çeşitli müdahale ve yöntemlerin kullanılması (*müdahale teknikleri, soru tipleri, vs.*)

Tarafların aşağıdakileri yerine getirmesi gerekir:

- > Çatışma durumuna ilişkin sahip oldukları farklı anlayışları yansıtmaları
- > Arabulucunun verdiği destek sayesinde çatışmanın yarattığı gerilimi görebilmeleri,
- > Menfaatlerini görüşmeleri,
- > Seçenekleri ve çözümü araştırmaları,
- > Manevi ve maddi tazminat üzerinde durmaları.

Amaç:

- > Çatışma durumuna ilişkin çözümde mutabakatın sağlanması,
- > Barışçıl uzlaşımın sağlanması.

Bunlar:

- > Yazılı anlaşmayla güvence altına alınır,
- > Arabulucunun kontrolünde yapılır (*özellikle maddi tazminat durumunda*).

CEZA KONULARINDA ARABULUCULUK UYGULAMALARI VE YÖNTEMLERİ

Farklı çatışma ve dava türlerinde uzun ve çeşitli deneyimlerimizin sonucunda, çeşitli yöntem ve yaklaşımlar geliştirdik. Temel olarak kullandıklarımız:

- o Tek Arabuluculuk (bir arabulucu ile)
- o İkili Arabuluculuk (2 arabulucu ile)

Önemli olan hangi yöntemin hangi davaya uyduğuna karar vermektir. Uzun geçmişi olan veya kişisel ilişki sorunlarını içeren çatışmalarda, ortak arabuluculuğu ve bunun çeşitli türlerini kullanırız. Uzun ya da karmaşık bir geçmişi olmayan davalarda ise, tek arabuluculuk yöntemini ve bunun çeşitli türlerini kullanırız.

Tek Arabuluculuk

Tek-3 Adımlı Arabuluculuk

Tek Arabuluculuk yönteminin bir türü Tek-3 adımlı yöntemdir. Taraflar arasındaki çatışmanın uzun bir geçmişi yoksa ya da yakın akrabalık ilişkisi yoksa bu yöntem uygulanır. Bu yaklaşım, ilk geliştirilen ve özellikle çocuk davalarında hala uygulanan bir yöntemdir. Ayrı görüşmeler farklı zamanlarda adım adım gerçekleştirilir: Öncelikle fail, daha sonra da mağdur ile ayrı ayrı görüşülür. Bu, bir tarz “mekik diplomasisidir” ve bu şekilde çatışma durumunu çözmek için tarafların masaya ortaklaşa oturmasını sağlamaya çalışılır.

Çocuklar ile ilgili davalarda, anne babaların sürece dâhil edilmesi gerekir ve farklı ihtilaf düzeyleri söz konusudur:

1. Çocuklar arasındaki ihtilaf,
2. Çocuklar ile anne babaları arasındaki ihtilaf, (anne babaların bakış açıları çoğu zaman çocuklarınkinden farklıdır),
3. Bazen anne ile baba arasındaki ihtilaf.

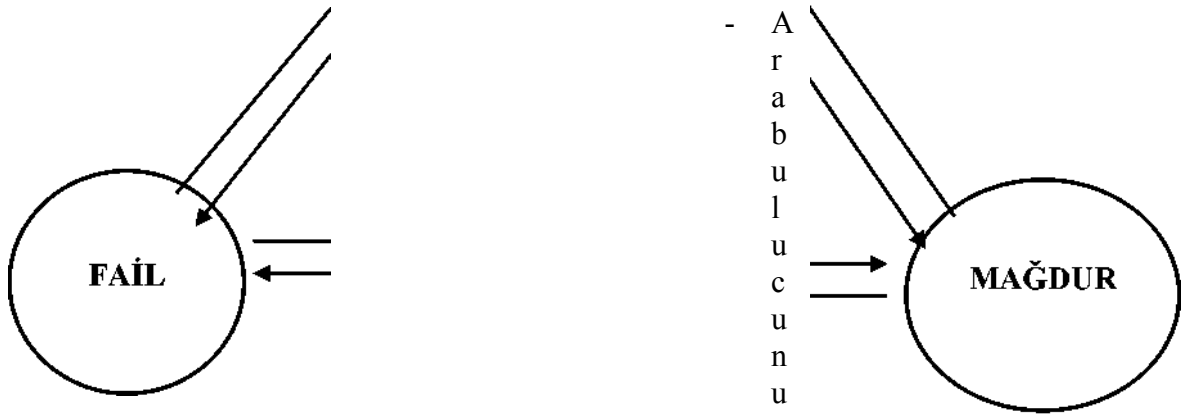
Arabuluculuk öncesi aşama (hazırlık aşaması): Adım 1 ve Adım 2: önce fail sonra da mağdur ile yapılan ayrı görüşmeler.

Arabuluculuk aşaması: Adım 3: Doğrudan arabuluculuk

(ARA. J

Arabuluculuk Aşaması:

n desteği ile taraflar
arasında iletişim
sağlanması

- Seçenek ve çözümlerin araştırılması
- Manevi tazminattan maddi tazminata
- Sembolik uygulama / yazılı anlaşma

Tek Doğrudan Arabuluculuk

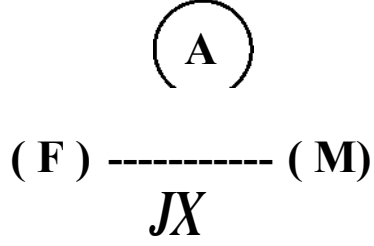
Tek aşamalı doğrudan arabuluculuk bir diğer arabuluculuk biçimidir. Çatışmaların uzun bir geçmişi olmadığında ve tarafların çatışma öncesinde birbirlerini tanımadığı zamanlarda bu yöntem başvurulur. Bu durumda, arabuluculuk öncesi aşama her iki tarafın da katılımıyla gerçekleştirilir. Böylece, her iki taraf da aynı yerde ve aynı saatte bir araya getirilir.

Her iki tarafa da bilgi verildikten sonra, hazırlık görüşmesi taraflardan biriyle başlar; bu esnada diğer taraf konuşamaz; yalnızca dinler. Bunu sağlamak için, oturum planı tarafların göz temasına imkân vermeyecek şekilde olur. Bu sayede, hiç kimse aniden cevap verme baskısıyla karşılaşmaz. Bu yöntem herkesin ihtilaf durumunun farklı iki açıdan dinlenmesini sağlar ve yanlışların düzeltilmesine imkân tanır. Bu tip davalarda taraflar birbirini sadece suç olayı üzerinden tanıdıkları için, bu aşama özellikle önemlidir.

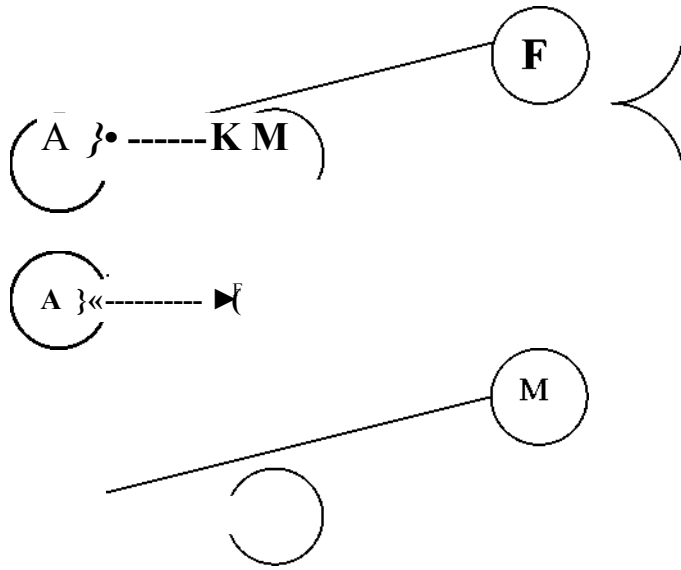
Daha sonra, arabuluculuk aşamasında her iki taraf da diğer tarafın durumunu da düşünerek kendi açısından durumu anlatır. Arabulucunun desteği ile çatışma ortak bir biçimde tanımlanır; bireysel açıklamalar da buna yansıtılabilir. Bundan sonra manevi ve maddi tazminat gündeme gelir.

Tek Aşamalı Doğrudan Arabuluculuk:

Bilgilenme ve tanışma aşaması:

Mağdur ile Arabuluculuk öncesi aşama:

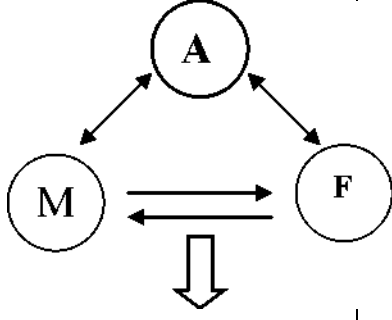

Fail ile Arabuluculuk öncesi aşama:

Arabuluculuk öncesi aşama:

- Taraflar arasında sözel etkileşim olmaksızın (haklar ve yükümlülükler konusunda) bilgilendirme
- Çatışmanın anlaşılması
- Menfaat kapsamı
- Suç davranışının tanınması
- Motivasyon
- Anlaşma
- İşbirlikleri ve diğer işlemler

Arabuluculuk aşaması:

Ara sonuçlar gelince ya da bilgiler toplanınca devam edilir (yasal tavsiye de alınabilir)
Yazılı anlaşma

JDC

Arabuluculuk aşaması:
Arabulucunun yardımıyla taraflar arasında iletişim sağlanır

Seçenek ve çözümler aranır

Manevi tazminattan maddi tazminata

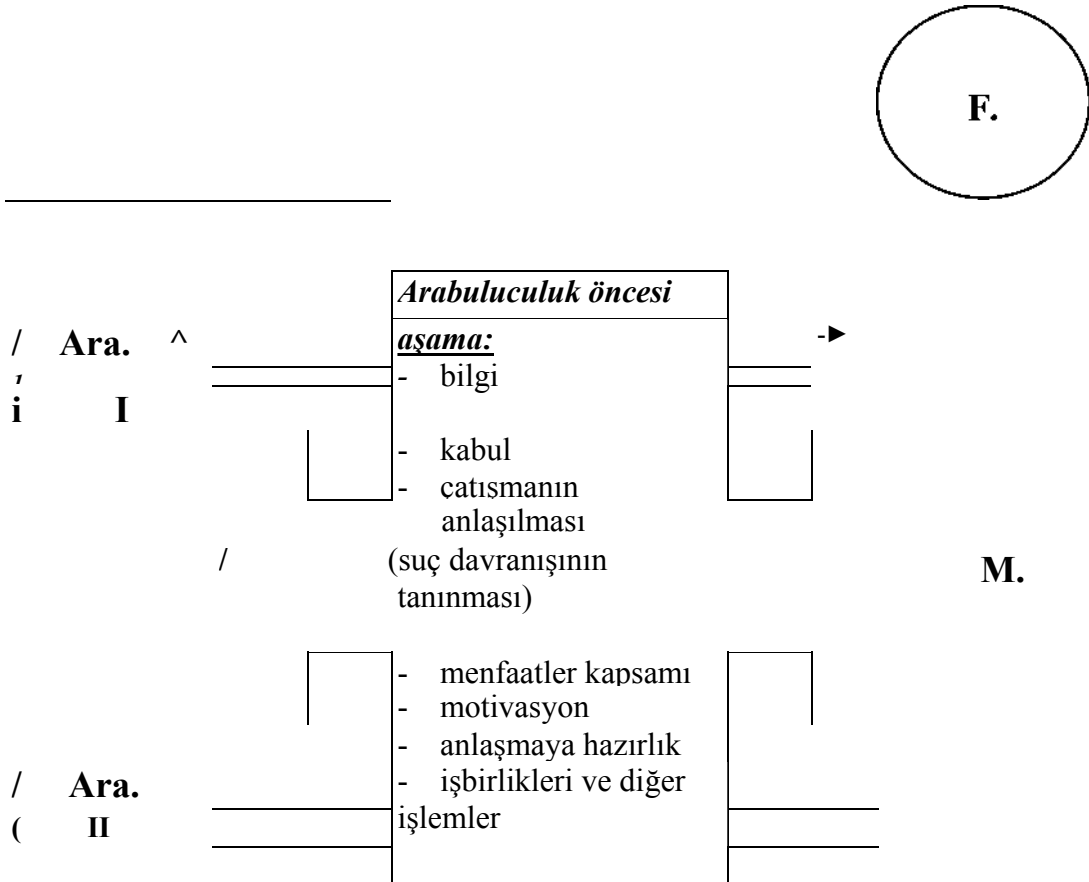
Arabulucu:
Yazılı anlaşmanın kontrolü

İkili Arabuluculuk

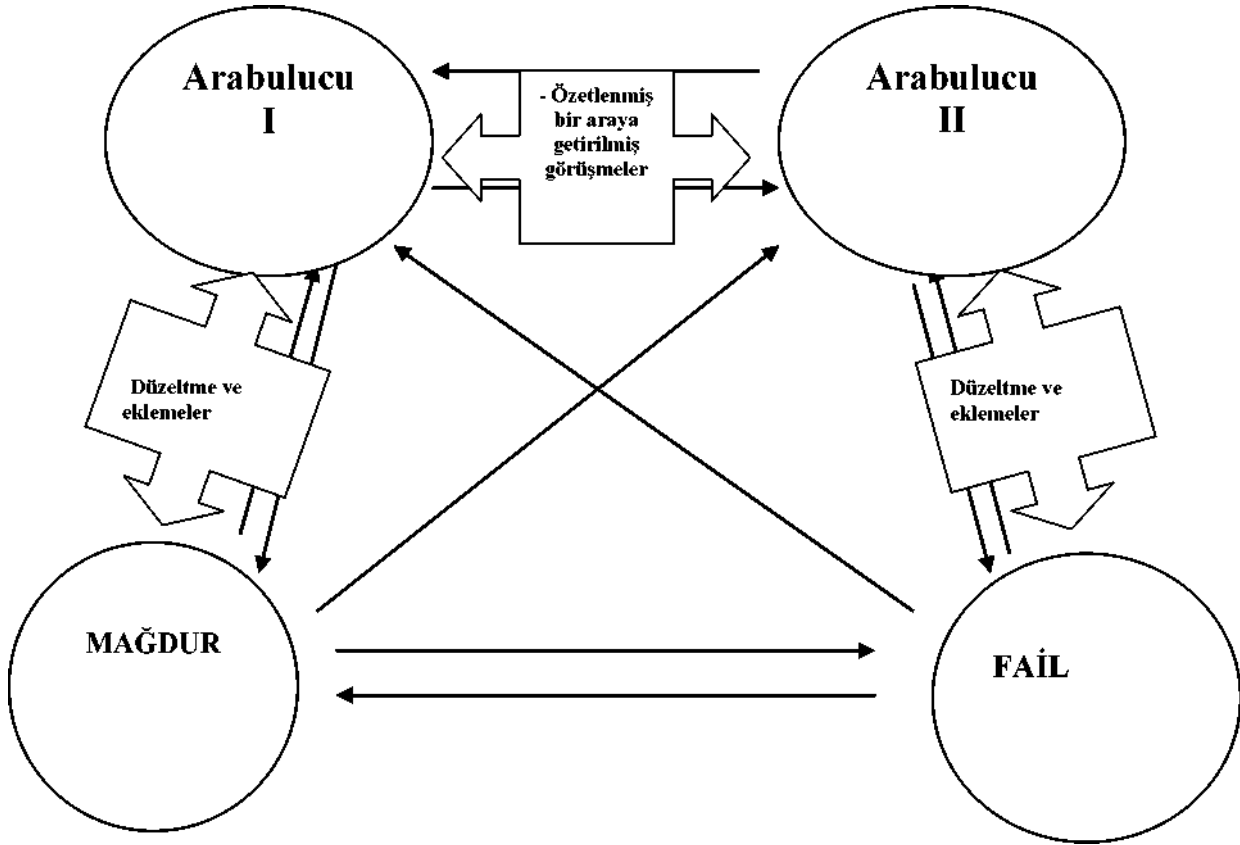
Daha önce de belirttiğim gibi, geçmişten kaynağını alan çatışmalar ile kişiler arası ilişkilerden kaynaklanan çatışmalarda, ikili arabuluculuk kullanılır. Bu yöntemde, iki arabulucu, aynı davada birlikte çalışır. Arabulucular ilk görüşme için tarafları ayrı ayrı çağırırlar; aynı saatte getirilmeleri gerekmez. Arabuluculuk öncesi aşama ayrı ayrı tamamlanır.

Bir sonraki aşama arabuluculuk aşamasıdır. Bu aşamada ilk önce her iki arabulucu tarafından ayrı ayrı yapılan görüşme özetleri anlatılır. Bunlar, taraflarca teyit edilir, düzeltilir ya da tamamlanır. Tarafların menfaatleri açısından sonuçlarının yanı sıra suç ve etkisini de fark etmek (normatif boyut) önemlidir.

Arabuluculuk öncesi aşama: Ayrı ayrı görüşmeler, EŞ ZAMANLI olabilir veya olmayabilir

Arabuluculuk aşaması: DOĞRUDAN ARABULUCULUK

İkili Arabuluculuk – Karışık Çift

İkili arabuluculuğun bir yolu “karışık çift” dediğimiz yöntemdir. Bu yöntem aile içi şiddet durumlarında uygulanır. Bunlar genellikle eş ya da birlikte yaşanan kişilere yönelik suçlardır. Temel olarak aile içi suçlarda mağdur-fail arabuluculuğu, olağandışı bir stres ya da kriz durumunda ortaya çıkan şiddet olaylarında uygulanır. Eğer rutin şiddet kullanımı söz konusu ise, örneğin ilişkilerde fiziksel şiddet yoluyla üstünlük kurmak için aile içi şiddet uygulanıyorsa, bu davalarda mağdur-fail arabuluculuğu yapılması önerilmez.

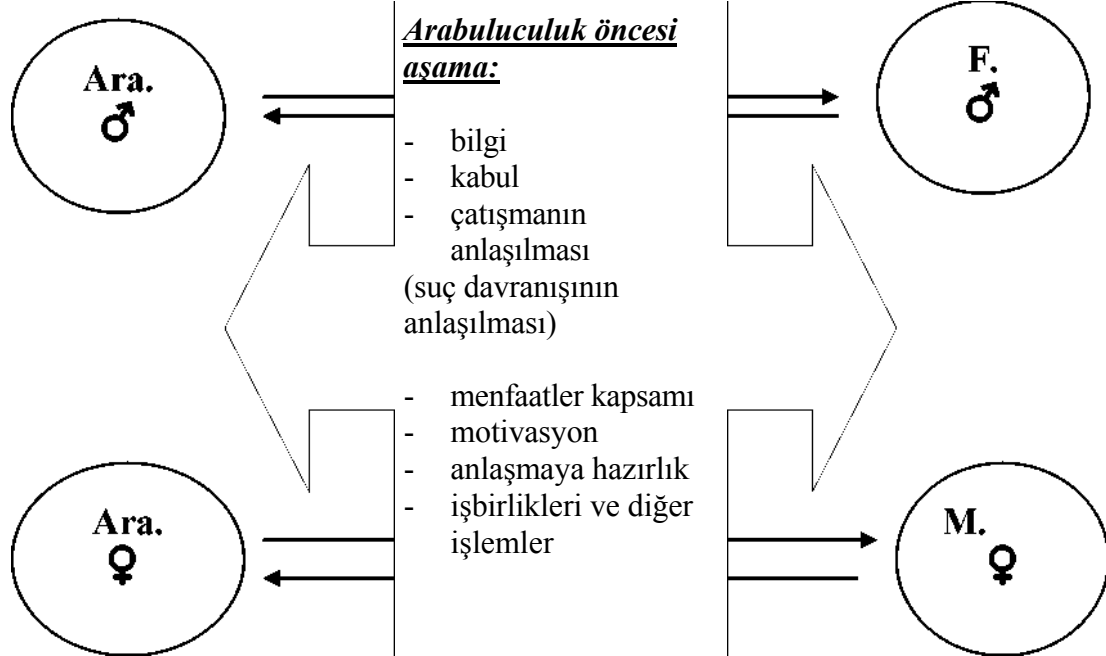
Arabuluculuk öncesi aşama: Her iki taraf aynı anda ancak ayrı yerlere davet edilir. Buna göre, arabuluculuk öncesi aşama iki taraf için de aynı zamanda gerçekleştirilir; ancak ayrı yerlerde (aynı zaman-farklı yer)

Ön aşama süresince *bayan* arabulucu bayan ile; *erkek* arabulucu da erkek ile ayrı ayrı çalışır. Bu model ekonomik bağımlılık, güç ve kaynak dengesizliği gibi cinsiyete bağlı unsurları göz önünde bulundurur ve her iki taraf için katılım, hakların tanınması ve destek sağlamayı hedefler.

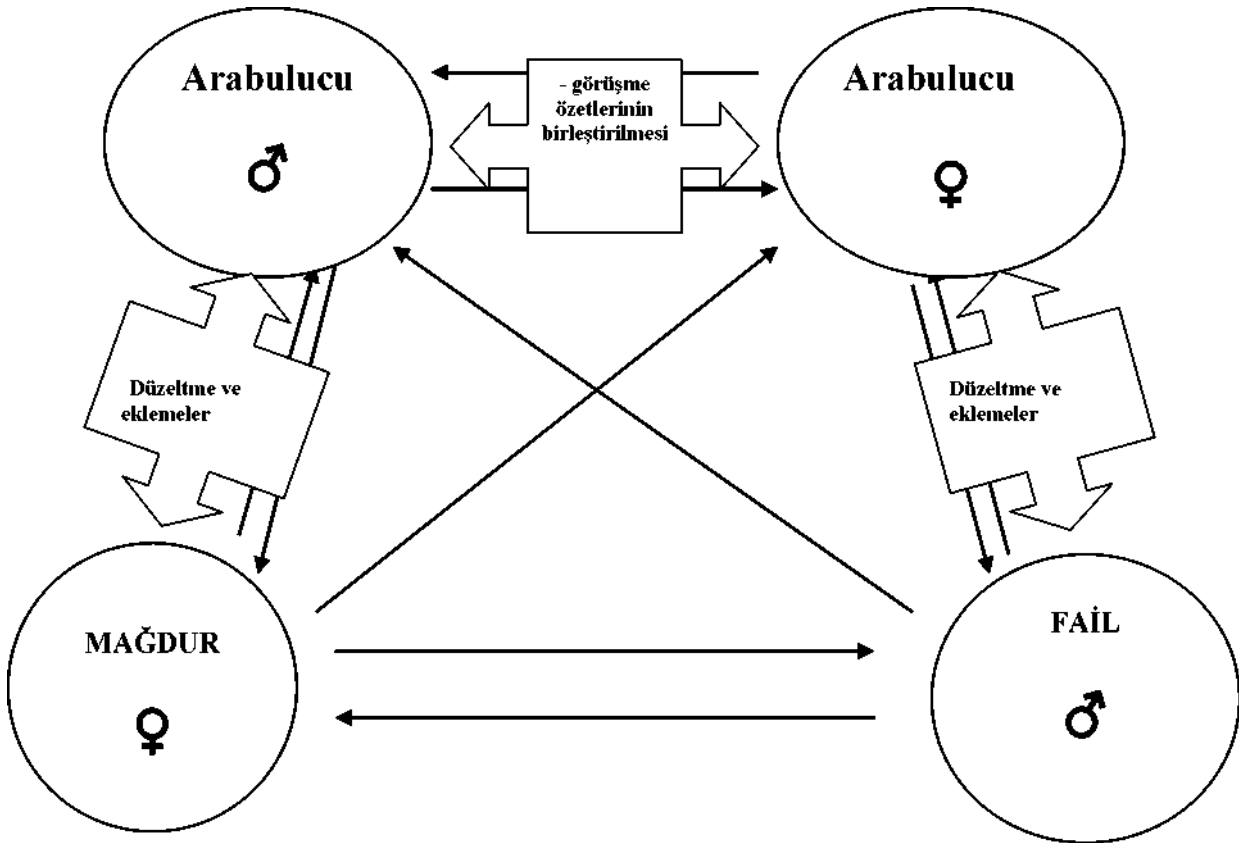
Arabuluculuk aşaması: Bu aşamada, her iki arabulucu tarafından ayrı ayrı yapılan görüşmelerin özetleri birleştirilir. Bunlar taraflarca teyit edilir, düzeltilir ya da tamamlanır. Suçun ve etkisinin tanınması (normatif boyut), ayrıca tarafların ayrı menfaatleri çok önemlidir.

Karışık Çift Toplu Arabuluculuk

EŞZAMANLI GÖRÜŞMELER:

DOĞRUDAN ARABULUCULUK:

Michael Königshofer

SON SÖZ

- Belirli bir çatışmayı ozecek en ideal uzmanlar yine çatışma içindeki taraflardır.
- Bunun mümkün olabilmesi için arabulucunun yapması gerekenler aşağıdaki gibidir:
 - Tarafları kendi menfaat ve davranışları çerçevesinde ele almak,
 - Çatışma halindeki tarafların çatışma içindeki rollerini azımsamamak veya olduğundan büyük görmemek,
 - Tarafları atışma çözme konusunda motive etmek ve güçlendirmek,
 - öz m arayışında onlara yardımcı olmak,
 - Bu amaçla mesleki yönlendirme ve profesyonel arabuluculuk hizmeti sağlamak.

İlginize teřekkürler.

Avrupa Konseyi bu alanda adım atan ilk kurumdur. Ceza adaleti çerçevesinde arabuluculuğa atıf yapan ilk tavsiye kararı 1985 hazırlandı. Bu dönemde Avrupa'da arabuluculuk yeni yeni gelişmeye başladı:

Norveç'te 1981; Finlandiya'da 1981; Avusturya'da, 1985. Bařtan beri, dengeli bir yaklařıma sahiptir: